

MEDIA- JA TEKNOLOGIAHISTORIAN RAJAPINNOILLA

Johanna Vähäpesola

Tekniikan Historian Seuran syysseminaari pidettiin 6.11.2012 Turun yliopistossa seuran syyskokouksen jälkeen. Aihe *Media/teknologian historia – yhdessä vai erikseen?* herätti runsaasti kiinnostusta ja kuuntelijoita oli salin täydeltä, lähemmäs 30 henkeä. Seminaari järjestettiin yhteistyössä kulttuurihistorian oppiaineen ja sen koordinoiman keskuksen International Institute for Popular Culture kanssa.

Monipuolinen ohjelma sisälsi niin alan tutkimushistoriaa, teknologian historian ja innovoinnin teoretisointia, ajankohtaisia tutkimushankkeita kuin tiedon popularisointia. Professori Hannu Salmi Turun yliopiston kulttuurihistorian oppiaineesta aloitti seminaarin katsauksella media- ja teknologiahistorian kehitykseen Turun yliopistossa. Hän kartoitti aihepiirin tutkimusjuuria alkaen Carl-Rudolf Gardbergin kirjapainotaidon historian tutkimuksesta ja edeten 1980-luvulla voimistuneeseen elokuvan ja television historiatutkimukseen sekä historiantutkijoiden työhön mm. virtuaalidellisuuden arkeologian kehittämiseksi 1990-luvun alussa.

Mediahistorian tutkimuksessa teknologian näkökulma on vahvistunut hiljalleen, vaikka toisaalta välineen kautta teknologia oli toki läsnä tutkimuksessa aina. Viimeisten parinkymmenen vuoden aikana Turun yliopistossa on tehty laajalla rintamalla monenlaista media- ja teknologiahistorian tutkimusta.

Digitaalisen kulttuurin professori Jaako Suominen esitteli lehtori Anna Sivulan

kanssa aloittamaansa tutkimusprojektia ja retrovaation käsitettä. Seminaarissa paljon keskustelua herättänyt käsite viittaa innovaation erityistapaukseen, joka ammentaa historiasta. Samalla kyse on historiakulttuurin tietynlaisesta käyttötavasta, jota voitaisiin hyödyntää myös yrityksissä. Esimerkkeinä retrovaatiosta mainittiin niin alkuperäiskansoilta omaksuttu keskosvauvojen hoidossa käytetty ”kenguruhoito” kuin 1980-luvun tietokonepelimaailmasta ammentanut Habbo Hotel. Suominen kuitenkin muistutti, kuinka pelkkä tuotteen ulkoasun kopioiminen historiasta ei täytä retrovaation edellytyksiä.

Tutkijatohtori Marko Ampuja Helsingin yliopistosta muistutti menneisyyden tuntemisen tuomasta perspektiivistä ja kyseenalaisti useiden sosiologiiden määritelmän globalisaatiosta ilmiönä, joka saa meidän aikamme poikkeamaan huomattavasti aiemmista. He tulkitsevat globalisaation ennen kokemattomana ilmiönä, jossa verkottunut maailma on menettänyt ajan ja paikan merkityksen uusien viestintäteknologioiden avulla. Ampuja korosti, kuinka jo lennättimen koettiin luoneen maailmanlaajuisen verkoston, jossa kommunikointi oli riippumaton ajasta ja paikasta. Globalisaatiokäsitettä vastaava sisältö annettiin tuolloin modernisaatiolle.

VTM Essi Ylitalo esitteli professori Martti Häikiön kanssa työstämäänsä elämäkertaa Yrjö Neuvosta erityisesti digitaalisen vallankumouksen historian popularisoinnin näkökulmasta. Haasteita työlle asettavat ilmiön monitahoisuus ja toisaalta lähdemateriaalien runsaus ja täten myös tallennuksen epäsystemaattisuus.

Seminaarin päätti tutkijatohtori Petri Pajun esitelmä IBM:n merkityksestä Euroopan jälleenrakentajana ja yhdistäjänä aikana ennen tietokoneita. Hän kertoi miten suuryritys kehitti varhain yhteiseurooppalaisen valmistusjärjestelmän, joka perustui laitteiden osien hajautettuun tuotantoon ja

vaihtoon maaorganisaatioiden välillä. IBM kehitti tällaista yllirajaista järjestelmää erityisesti sähkökirjoituskoneiden valmistusta ja jakelua varten. Samalla IBM liputti

eurooppalaisen yhteistyön ja vapaakaupan puolesta.

Innostavat aiheet ja esitelmöitsijöiden ja yleisön erilaiset taustat takasivat vilkkaan keskustelun, jossa mediaa ja teknologiaa lähestyttiin useista näkökulmista, useimmiten yhdessä kuin erikseen.

JARMO PULKKISELLE TW:N ARTIKKELIPALKINTO 2011

Seminaarin yhteydessä pidetyssä Tekniikan Historian Seuran syyskokouksessa jaettiin artikkelipalkinto vuoden 2011 parhaalle *Tekniikan Waiheita* -lehdessä julkaistulle artikkelille. Artikkelipalkinto on jaettu jo vuosikerrasta 2004 alkaen. Palkittavan artikkelin valitsee THS:n hallituksen valitsema asiantuntija, ja tänä vuonna tehtävä oli

annettu Turun yliopiston Suomen historian professorille Kirsi Vainio-Korhoselle.

Pulkkisen numerossa 1/2011 julkaistu artikkeli *AIV-menetelmä – suomalainen teknologinen järjestelmä*, nousi Vainio-Korhosen mukaan parhaimmaksi lukuisten kiinnostavien artikkelien joukosta. Voiton toi Pulkkisen lähestymistavan monipuolisuus, jossa AIV-menetelmää tarkasteltiin Thomas P. Hugheisiin nojautuen teknologisenä järjestelmänä, jonka myötä innovaatio kontekstoitui tieteelliseen tutkimukseen, yritystoimintaan ja henkilösuhteisiin. Myös Pulkkisen tapa kytkeä suomalainen innovaatio kansainvälisiin yhteyksiin sai Vainio-Korhoselta kiitosta. Pulkkinen perustelee AIV-menetelmän epäonnistunutta lanseerausta ulkomailla sen vaatimalla suljetulla ja keskusjohtoisella taustaorganisaatiolla, jonka Suomessa mahdollisti Virtasen työnantaja Valio.

Lisää aiheesta voi lukea myös lehden edellisestä numerosta: Jarmo Pulkkisen artikkeli *AIV-voisuola – A. I. Virtasen ensimmäinen suuri keksintö* julkaistiin *Tekniikan Waiheiden* numerossa 3/2012. Pulkkinen työskentelee Oulun yliopistossa aate- ja oppihistorian yliopistonlehtorina. A. I. Virtasen tieteellisen toiminnan lisäksi hänen erikoisalueisiinsa kuuluvat erilaiset tieteen- ja filosofian historiaa yhdistävät aiheet.

Tekniikan Waiheiden artikkelipalkinnon 2011 saaja Jarmo Pulkkinen. Kuva: Nanna Pehkoranta.